

Leeuwarder Lyceum®

Plezier in Presteren

PROTOCOL DYSLEXIE

2018/2019

Het Leeuwarder Lyceum maakt deel uit van

Samenwerkingsverband
Fryslân-Noard

Inhoudsopgave

1. Wat is dyslexie? Definitie en kenmerken	pag. 3
2. Dyslexiebeleid binnen het zorgplan	pag. 6
3. Doelen en uitgangspunten van het dyslexiebeleid	pag. 7
4. Dyslexie: signalering, begeleiding en onderzoek	pag. 8
5. Dyslexiepas en bijbehorende faciliteiten	pag. 10
6. Dyslexie in de les	pag. 13
7. Taken dyslexiecoördinator / dyslexiecoach / medewerker ICT	pag. 14
8. Aangepaste programma's / ontheffing voor moderne vreemde talen (Frans/Duits)	pag. 16
9. Hulpmiddelen bij toetsen en aanschaf digitale schoolboeken	pag. 18
10. Overige hulpmiddelen	pag. 20

Bijlagen

Bijlage 1: Dyslexiepas	pag. 21
Bijlage 2: Wettelijke regelingen met betrekking tot Eindexamens	pag. 22
Bijlage 3: Wettelijke bepalingen en voorschriften aangepaste programma's / ontheffing moderne vreemde talen (Frans/Duits)	pag. 23
Bijlage 4A: Stappenplan laptopgebruik bij toetsen (voor leerlingen onderbouw en leerlingen bovenbouw: toetsen buiten de toetsweek)	
Bijlage 4B: Stappenplan laptopgebruik bij toetsen voor leerlingen bovenbouw in de toetsweken	
Bijlage 4C: Stappenplan laptopgebruik met Sprint-Plus bij toetsen voor leerlingen bovenbouw in de toetsweken	pag.24/25
Bijlage 5 – Gebruikerscontract Sprint-Plus	pag. 26
Bijlage 6 – Vragenlijst aan ouders	pag. 27
Bijlage 7 – Vragenlijst aan mentor/vakdocenten	pag. 30
Bijlage 8 – Tips voor thuis	pag. 31
Bijlage 9 – Lijst van overige hulpmiddelen	pag. 34
Bijlage 10 – Checklist dossier Dyslexieonderzoek	pag. 38
Bijlage 11 – Vrijstelling 2 ^{de} moderne vreemde taal 2 ^{de} fase Vwo	pag. 39

1. Wat is dyslexie? Definitie en kenmerken

Het woord dyslexie is opgebouwd uit de Griekse woorden dys (slecht) en lexis (taal of woorden). De letterlijke vertaling zou dus zijn: slecht in taal. Met andere woorden: mensen met dyslexie hebben moeite met lezen en spellen. De Stichting Dyslexie Nederland (SDN) geeft, in overeenstemming met de Gezondheidsraad, de volgende omschrijving: Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/ of vlot toepassen van het lezen en / of spellen op woordniveau.

Dyslexie heeft niet alleen betrekking op talen, maar op alle vakken die beroep doen op het lezen, schrijven en automatiseren. Hierdoor kunnen kinderen met dyslexie wat betreft schoolprestaties achterblijven in vergelijking met leeftijdsgenoten.

Dyslectische leerlingen zijn niet dom of lui. Hun falen is geen onwil. Deze leerlingen doen juist vaak extra hun best, besteden uren aan hun huiswerk en behalen dan nog geen voldoende. Soms verliezen leerlingen daardoor hun zelfvertrouwen, worden gespannen en faalangstig of geven het op. Een tijdige onderkenning van dyslexie is daarom erg belangrijk. Het voorkomt langdurig falen bij het lezen en schrijven en daarmee gepaard gaande sociaal-emotionele problemen, verminderde lees- en/of schrijfmotivatie en een negatief zelfbeeld. Problemen die kenmerkend kunnen zijn voor dyslexie kunnen als volgt worden samengevat:

PROBLEEM BIJ :	KOMT TOT UITING BIJ :	CONSEQUENTIES :
het automatiseren	Directe woordherkenning (technisch lezen)	Slecht tekstbegrip, traag lezen
	Onthouden van woordbeelden	Foutieve spelling
	Onthouden van losse gegevens	Jaartallen, topografie, formules, rijtjes, woordjes en begrippen beklijven niet
	Twee dingen tegelijk doen	Schrijven en luisteren is moeilijk. Aantekeningen goed overnemen is lastig
	Informatieverwerking	Moeite met werkstuk maken / zelfstandige opdracht
Moderne Vreemde Talen	Het horen van klankverschillen	Foutieve spelling
	Fonetische uitspraak (= een woord uitspreken zoals het klinkt)	Foutieve uitspraak of verhaspelen van woorden

Verbale vaardigheden	Het vinden van de juiste woorden	Leerling maakt verbaal zwakke indruk
	Het onder woorden brengen van een verhaal. Spreekt bij voorkeur in korte zinnen	Idem
Concentratie	Het zich moeilijk kunnen afsluiten van onbelangrijke zaken of achtergrondgeluiden	Snel afgeleid zijn
Sociaal-emotionele ontwikkeling	Lage cijfers ondanks grote inspanning	Frustratie en demotivatie

(bron: Schoots-Willie, H., i.o.v. Min. OC&W, Dyslexie, een praktische gids voor scholen in VO, 2002)

2. Dyslexiebeleid binnen het zorgplan

Het dyslexiebeleid op het Leeuwarder Lyceum valt onder de leerling-begeleiding, zoals die is beschreven in het zorgplan. Dezelfde uitgangspunten zijn dus van toepassing.

Zo streven we naar een model van geïntegreerde begeleiding: begeleiding is geen apart, geïsoleerd systeem binnen de school, maar het is een geïntegreerd onderdeel van de organisatie. Iedereen werkt in de begeleiding met elkaar samen. Een goed dyslexiebeleid is dus niet de exclusieve zorg van de dyslexiecoördinator of remedial teacher. Het is de zorg van allen binnen een school. Het betekent bovendien dat de leerling zelf en ook de ouders er onderdeel van uit maken en er ook een eigen verantwoordelijkheid in hebben. Zo ontstaat de driehoek leerling-school-ouders.

Ons dyslexiebeleid is gebaseerd op en volgt het landelijke beleid ten aanzien van dyslexie dat is vastgelegd in het protocol voor het Voortgezet Onderwijs (Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs, handreiking voor directie, middenmanagement en docenten, Koos Henneman, Judith Bekebrede, Albert Cox, Hedwig de Krosse, Masterplan Dyslexie, 2013) Het protocol geeft achtergrondinformatie over dyslexie, omschrijft de belangrijkste activiteiten met betrekking tot het omgaan ervan en schetst richtlijnen en procedures voor het verstrekken van faciliteiten.

Verantwoordelijk voor de uitvoering van het dyslexiebeleid op het Leeuwarder Lyceum zijn:

Dyslexiecoördinator (e-mail : lwalda@pj.nl)

Dyslexiecoach (e-mail: jdusausoit@pj.nl)

en

Medewerker ICT, voor gebruik van digitale hulpmiddelen tijdens toetsen (e-mail: cwaltene@pj.nl)

Jaarlijks wordt het beleid geëvalueerd en indien nodig bijgesteld.

3. Doelen en uitgangspunten van het dyslexiebeleid

Het doel van ons dyslexiebeleid is:

1. Dyslectische leerlingen kunnen die opleiding volgen waartoe ze op basis van hun cognitieve capaciteiten (gebaseerd op een IQ test, en/of CITO scores) in staat zijn.
2. Ze kunnen omgaan met hun dyslexie.
3. Ze vergroten hun functionele lees- en schrijfvaardigheid, zonodig met (ICT-) hulpmiddelen.

De volgende uitgangspunten zijn noodzakelijk om deze doelen te bereiken:

1. Een belangrijk uitgangspunt van het beleid is dat de dyslectische leerling de gelegenheid moet worden geboden om te leren omgaan met de vastgestelde leerstoornis. De leerling moet zo weinig mogelijk worden belemmerd in het volgen van de opleiding waartoe hij/zij op basis van zijn/haar cognitieve capaciteiten in staat is.

Dit neemt niet weg dat voor de leerling meestal een extra inspanning nodig zal zijn om met zijn of haar handicap het reguliere programma door te werken. Het is heel belangrijk dat naast de ondersteuning door de dyslexie-coördinatoren, begeleiding van de dyslectische leerling ook tijdens de les plaatsvindt.

2. Ondersteuning vindt plaats gedurende de gehele schoolloopbaan.
3. De begeleiding van leerlingen met dyslexie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ouders en de school.
4. Dyslexie mag geen belemmering vormen voor de algemene ontwikkeling van een kind. Op het Leeuwarder Lyceum is er begrip voor leerlingen met dyslexie.
5. Het gaat om maatwerk. Bijna alle leerlingen met dyslexie hebben behoefte aan maatregelen op maat. De faciliteiten volgen - met uitzondering van de examentoetsen - dus ook niet per definitie die van het examenbesluit. Soms krijgt een leerling meer faciliteiten, soms minder. (N.B. Bij het examen zelf wordt het examenbesluit vanzelfsprekend wèl gevolgd).

4. Dyslexie: signalering, begeleiding en onderzoek

4.1 Klas 1

Voor de signalering van leerlingen met mogelijke taalproblemen worden aan het begin van het schooljaar de gegevens van de aanleverende scholen bekeken op bijzonderheden op het gebied van lezen en/of spelling. Daarnaast worden, aan de hand van de uitslagen van de in september afgenomen CITO-toetsen, de leerlingen die uitvallen op lezen en/of spelling nader bekeken.

4.1.1 Dyslexie is vastgesteld

Van alle brugklasleerlingen die bij aanmelding in het bezit zijn van een dyslexieverklaring wordt de dyslexieverklaring en indien mogelijk het onderzoeksrapport opgevraagd.

Deze leerlingen worden geplaatst op de lijst 'Dyslectische leerlingen', die wordt gepubliceerd in Mandeguod aan het begin van elk schooljaar.

In SOM wordt bij de leerling vermeld dat dyslexie is vastgesteld, met de ingescande dyslexieverklaring. De dyslexiecoach stelt na een gesprek met de leerling een dyslexiepas op.

Zie ook hoofdstuk 5: Dyslexiepas en bijbehorende faciliteiten.

4.1.2 Dyslexie wordt vermoed

Van alle leerlingen bij wie de aanleverende school heeft aangegeven dat dyslexie vermoed wordt, worden de aanvullende gegevens over de taalontwikkeling (uitdraai leerlingvolgsysteem, handelingsplannen, verslagen van eerder onderzoek) bij de aanleverende school opgevraagd. Tevens worden de screeningstoetsen van het Protocol Dyslexie VO afgenomen (zie bijlage 10 voor de checklist van het dossier dat wordt aangelegd voor SWV Fryslân-Noard).

4.2.1 Leerling heeft extra begeleiding gehad

Als uit de gegevens blijkt dat er sprake is van een achterstand bij lezen en/of spelling die ondanks gerichte extra aandacht is blijven bestaan, beslist de dyslexiecoach op basis van de uitkomsten van de screeningstoetsen of de leerling in aanmerking komt voor een dyslexieonderzoek. In dat geval krijgt de leerling een voorlopige dyslexiepas. Hiervan wordt een melding gemaakt in SOM.

4.2.2 Leerling heeft geen of onvoldoende begeleiding gehad

Als een leerling geen of onvoldoende begeleiding heeft gehad wordt door de docent Nederlands in overleg met de dyslexiecoach een begeleidingsplan opgesteld voor een begeleidingstraject van 6 maanden. Na afloop van de begeleiding wordt aan de hand van controletoeetsen door de dyslexiecoach beoordeeld of de leerling in aanmerking komt voor een dyslexieonderzoek. Als besloten wordt een onderzoek aan te vragen krijgt de leerling een voorlopige dyslexiepas. Hiervan wordt een melding gemaakt in SOM.

4.3 Uitslagen van de CITO-toets Nederlands

In de maand september worden in de brugklassen CITO-toetsen afgenomen. Aan de hand van de analyse van de uitslagen worden de leerlingen die uitvallen op lezen en/of spelling nader bekeken. Hierbij worden de gegevens van de aanleverende school betrokken. De mentor neemt contact op met de dyslexiecoach om te bepalen of de leerlingen in aanmerking komen voor een onderzoek of dat er eerst een begeleidingstraject gevolgd wordt.

4.4 Dyslexieonderzoek

Als besloten wordt dat een leerling in aanmerking komt voor een dyslexieonderzoek, wordt in overleg met de ouders/verzorgers de leerling aangemeld voor een individueel dyslexieonderzoek. Dit wordt uitgevoerd door een gedragsdeskundige van het expertisecentrum van ons samenwerkingsverband, SWV Fryslân-Noard. Het onderzoek wordt op school afgenomen.

Het verslag van het onderzoek en een eventuele dyslexieverklaring wordt gestuurd aan de ouders/verzorgers van de leerling. De school ontvangt tegelijkertijd een kopie.

4.5 Vermoeden van dyslexie bij leerlingen in hogere leerjaren

Als leerlingen, docenten en/of ouders/verzorgers signalen van dyslexie constateren, bijvoorbeeld vanwege hardnekkige problemen met lezen en spelling bij de verschillende talen, kan de mentor de leerling aanmelden bij de dyslexiecoach voor een vooronderzoek. Op basis van de uitslag worden vervolgstappen besproken en indien gewenst een dyslexieonderzoek aangevraagd. Ook kan een vermoeden van dyslexie pas in een hoger leerjaar naar voren komen, bijvoorbeeld omdat een leerling de dyslexie in de eerste leerjaren met zijn of haar cognitieve vermogens heeft weten te compenseren. In dat geval zorgt de mentor voor aanvullende gegevens van ouders en vakdocenten en geeft deze door aan de dyslexiecoach.

De vragenlijsten aan ouders en docenten zijn te vinden in **bijlage 6 en 7**. **Bijlage 10** is de checklist van het dossier dat wordt aangelegd voor het SWV Fryslân-Noard.

5. Dyslexiepas en bijbehorende faciliteiten

5.1 Dyslexiepas

Als de leerling in het bezit is van een officiële dyslexieverklaring wordt er door school een dyslexiepas aangemaakt, waarop de faciliteiten komen te staan waarvan de leerling gebruik kan maken. Niet alle dyslectische leerlingen hebben dezelfde ondersteuning nodig. In een gesprek met de dyslexiecoach kan de leerling aangeven welke ondersteunende maatregelen gewenst zijn en welke hulpmiddelen ingezet worden.

De dyslexiepas is geen standaardvoorziening, maar een kaart op maat. Handelingsgerichte adviezen, die in de dyslexierapportage zijn opgenomen kunnen op de pas worden verwerkt. De pas wordt aangepast als de begeleidingsvraag verandert.

De vastgestelde faciliteiten (en eventueel overige belangrijke informatie) worden ook nauwkeurig in SOM vastgelegd.

Op deze wijze worden docenten goed geïnformeerd.

(In **bijlage 1** is een voorbeeld van een dyslexiepas te vinden).

5.2 Faciliteiten

5.2.1

De belangrijkste faciliteit die geldt voor ALLE dyslectische leerlingen op het Leeuwarder Lyceum is extra tijd voor het maken van toetsen: iedere dyslectische leerling heeft recht op **15% meer tijd**. Deze extra tijd moet komen bovenop eventuele extra tijd die andere leerlingen krijgen. De docent bepaalt zelf hoe hij of zij het organiseert om in deze extra tijd te voorzien. Zo kan de docent de toets voor de dyslectici inkorten. Dan moet wel vooraf worden aangegeven welke vragen kunnen worden overgeslagen. Een andere optie is dat de hele klas een kortere toets maakt, waardoor de dyslectici binnen hetzelfde lesuur extra tijd kunnen krijgen. Hoe dan ook, in ieder geval hoeft de dyslectische leerling niet door te werken in de pauze.

5.2.2

Voor alle vakken geldt:

- toetsen (ook kleine so's) schriftelijk aanbieden in lettertype Arial of Verdana, minimaal grootte 12;
- dictaten, indien nodig/gewenst, controleren;
- bij andere vakken dan de talen spelfouten niet (of minder zwaar) meetellen. Als het antwoord van de leerling herkenbaar is, wordt het goed gerekend (bij bijvoorbeeld aardrijkskunde, geschiedenis, economie of biologie);
- als er door niet-leerstofgebonden fouten niet meer te controleren is of de leerling de leerstof wel of niet begrijpt, kan er mondeling overhoord worden;
- mogelijkheden bieden om prestaties te verhogen, bijvoorbeeld door gebruik van een laptop met Kurzweil 3000 of Sprint-Plus, spraaksoftware zoals daisy, of gebruik van een reading pen.

Andere vormen van hulp in dit verband kunnen zijn:

- werken met markeerstiften. Leerlingen mogen deze gebruiken bij het maken van toetsen.
- niet hardop laten voorlezen tijdens de les;
- De leerling kan, indien gewenst, de toets op zijn laptop maken en opsturen naar de docent;
- incidenteel en indien nodig mondeling toetsen bij so's bij de talen;
- het splitsen van een toets, bijvoorbeeld woordjesoverhoringen in kleinere porties.
- bepaalde "spiekbrieftjes" bij grammatica- en spellingstoetsen, of stappenplan, of schema's;
- het onder voorwaarden thuis gebruiken van nakijkmateriaal;
- gebruik van hulpmiddelen tijdens toetsen als hier toestemming voor is verleend (zie voor de procedure hoofdstuk ...). Tijdens toetsen wordt er met een laptop van school gewerkt;
- het gebruiken van auditieve ondersteuning bij het CE (in overleg met de Eindexamensecretaris);
- het gebruik van een laptop bij schoolexamens en CE (in overleg met de Eindexamensecretaris).

5.2.3

Voor het vak Nederlands:

- Fouten met betrekking tot leerbare regels worden wel fout gerekend (toelichting: alles wat volgens het leerboek tot dan toe geleerd moet zijn).
- Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit niet fout gerekend.
- Niet meetellen of milder beoordelen:
  - fouten met betrekking tot letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties ("kluer")
  - fouten met betrekking tot (mede-)klinkerverdubbeling
  - Verwisseling van lange en korte klanken in gesloten lettergrepen (bijv. kraan-kran)
  - vergeten en/of toevoegen van letters
  - lettervolgorde fouten (vb. dorp-drop)
  - fouten in tweetekenklanken (vb. scheur-schuir)
  - fouten in geval van gelijkklinkende letters (vb. ei/ij; au/ou)
- Bij schrijftoetsen mag een schema voor spelling van werkwoorden gebruikt worden.
- Bovenstaande afspraken gelden ook voor Eindtoetsen. Voor het CSE van het vak Nederlands gelden bovenstaande afspraken niet.
- De docent heeft een adviserende rol bij de boekenkeuze, indien gewenst. Eenvoudiger boekenkeuze is toegestaan, in overleg met de docent.

5.2.4

Overige talen (Engels, Duits, Frans, Fries, Spaans):

- Fouten met betrekking tot leerbare regels worden wel fout gerekend (toelichting: alles wat volgens het leerboek tot dan toe geleerd moet zijn).
- Als een woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt, wordt dit fout gerekend.
- Als een woord fonetisch wordt geschreven (vb. garage-garaasje), wordt dit niet fout gerekend (met uitzondering van de grammaticale fouten).
- Fouten met betrekking tot letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties (en: "huose"; du: "Truam"; fa: "juene"; sp: "ceinto"; fr: "fjuower") worden niet fout gerekend.

Opmerking:

De mogelijkheid om aangepast examen te doen voor leerlingen met een beperking is vastgelegd in Artikel 55 Eindexamenbesluit (zie **bijlage 2**).

In het examenjaar wordt in geval van dyslexie standaard:

1. bij schoolonderzoeken 15 % en eindexamens tot conform de tijd zoals aangegeven in het Eindexamenbesluit (zie bijlage 2);
2. bij de CITO kijk- en luistertoetsen Engels, Frans en Duits een dyslexievariant gebruikt.

6. Dyslexie in de les

De dyslexiebegeleiding op onze school is vooral gericht op een geïntegreerde aanpak: een vorm van begeleiding die zo veel mogelijk binnen de klassikale lessen wordt gegeven. De school streeft ernaar in vaklessen het pedagogisch / didactisch handelen af te stemmen op de instructie- en begeleidingsbehoefte van de leerlingen.

Het is van belang dat **de docent**:

- op de hoogte is van het feit dat de leerling dyslectisch is en als gevolg daarvan de toegestane faciliteiten in de praktijk uitvoert en naleeft (specifieke informatie staat op de dyslexiepas en in SOM);
- zorgt voor een goede planning van de lesstof en huiswerk tijdig opgeeft;
- zorgt voor een goede lesstructuur, de leerling voldoende tijd geeft de opdrachten naar behoren uit te voeren en waar nodig extra hulp biedt;
- zorgt voor helder taalgebruik (mondeling en schriftelijk);
- variatie aanbrengt in werkvormen en gebruik van hulpmiddelen ter ondersteuning (auditief en visueel);
- effectieve lees- en leerstrategieën laat toepassen en de resultaten daarvan regelmatig controleert;
- zo weinig mogelijk aantekeningen dicteert, maar deze bij voorkeur geschreven aanlevert;
- toetsen afneemt die qua lay-out en tekst er verzorgd en overzichtelijk uitzien;

De **leerling** moet ook in de lessen geleerd worden goed om te gaan met de dyslexie. Hij/zij moet gefaciliteerd en gestimuleerd worden zelf oplossingen te vinden voor de problemen. De leerling is uiteindelijk zelf verantwoordelijk voor de eigen resultaten. Ook de dyslecticus heeft een inspanningsverplichting om tot maximale prestaties te komen.

Het is van belang dat de leerling:

- zorgt voor een open en actieve leerhouding;
- aangeleerde (compenserende) lees- en leerstrategieën consequent toepast;
- (compenserende) hulpmiddelen consequent en doelmatig gebruikt.

7. Dyslexiecoördinator / dyslexiecoach / medewerker ICT

De taken van de dyslexiecoördinator en dyslexiecoach binnen onze school zien er als volgt uit:

- coördineren van de begeleiding van de leerlingen met dyslexie door:
  - het aan de hand van de handelingsadviezen uit het onderzoeksverslag voeren van het eerste gesprek met de leerlingen bij wie dyslexie is vastgesteld over de gewenste begeleiding.
In dit gesprek wordt ook aandacht besteed aan het omgaan met de belemmeringen als gevolg van dyslexie, het aanleren van passende leerstrategieën en specifieke studievaardigheden en het versterken van de zelfredzaamheid van de leerling. Verder worden er afspraken gemaakt over het gebruik van faciliteiten en wordt de dyslexiepas ingevuld;
  - het adviseren en begeleiden van mentoren en docenten over de begeleiding van dyslectische leerlingen in de klas;
  - het bemiddelen bij problemen;

- informeren van ouders/verzorgers over het dyslexiebeleid van de school;

- aansturen en ondersteunen van de mentoren van dyslectische mentorleerlingen over de gewenste begeleiding, het gebruik van de faciliteiten en het actueel houden van de dyslexiepas;

- instrueren van dyslectische leerlingen bij het gebruik van de iPad en andere digitale hulpmiddelen;

- adviseren van de schoolleiding over het verlenen van toestemming voor het gebruik van voorleessoftware, vrijstellingen en laptopgebruik bij toetsen;

- adviseren van de schoolleiding over aanschaf van hard- en software;

- opstellen van het beleid ten aanzien van dyslectische leerlingen;

- informeren van schoolleiding, teamleiders en vakdocenten over regelingen met betrekking tot dyslexie;

- contact leggen en onderhouden met andere scholen in verband met afstemmen dyslexiebeleid.

- RT begeleiding van leerlingen met (een vermoeden van) dyslexie het bestellen van digitale boeken (Dedicon) als leerlingen werken met software als Sprint +, Kurzweil of Lex App;

- verzamelen en beoordelen van de benodigde gegevens voor het aanvragen van dyslexieonderzoeken bij het expertisecentrum van het samenwerkingsverband, het SWV Fryslân-Noard (bijlage 10).

8. Aangepaste programma's / ontheffing voor moderne vreemde talen (Frans/Duits)

De mogelijkheden om (gedeeltelijke) ontheffing te verlenen voor een tweede moderne vreemde taal verschillen per schoolsoort en leerjaar. Binnen de kaders van de wettelijke bepalingen en voorschriften die in **bijlage 3** worden weergegeven, wordt in dit hoofdstuk allereerst omschreven welk algemeen beleid er met betrekking tot een aangepast programma of een vrijstelling voor Frans/Duits wordt gevoerd. In de daarop volgende paragrafen worden de aanvullende voorwaarden en de aanvraagprocedure nader omschreven.

8.1 Beleid aangepast programma / ontheffing Frans/Duits op onze school

8.1.1 HAVO/VWO (leerjaar 1, 2 en 3)

In klas 1, 2 en 3 volgen de leerlingen Frans en Duits. De verplichtingen / mogelijkheden voor een leerling met dyslexie zijn als volgt:

- de leerling volgt gedurende leerjaar 1 voor Frans en Duits het reguliere programma;
- rekening houdend met de doorstroommogelijkheden van de leerling is het mogelijk om vanaf leerjaar 2 een aangepast programma te volgen voor Frans en/of Duits;

8.1.2 Bovenbouw HAVO (klas 4 en 5)

Voor 4 havo en hoger is er geen sprake van een aangepast programma of ontheffing vanwege het feit dat de leerling een profiel kan kiezen zonder tweede moderne vreemde taal.

8.1.3 Bovenbouw VWO (leerjaar 4, 5 en 6)

Op grond van het feit, dat dyslexie een stoornis is die specifiek betrekking heeft op taal, kan ontheffing worden verleend voor een tweede moderne vreemde taal. Er moet een vervangend vak worden gekozen.

8.2 Aanvullende voorwaarden en aanvraagprocedure aangepast programma / ontheffing Frans/Duits

Lang niet alle leerlingen met dyslexie hebben een aangepast programma of vrijstelling nodig.

Het geldt dan ook alleen voor leerlingen met een *ernstige* vorm van dyslexie bij wie de kansen op schoolsucces en goede afronding van de opleiding in gevaar komen.

Voor het toekennen van een aangepast programma of ontheffing moet het volgende in acht worden genomen:

8.2.1 Aangepast programma

- er mag op grond van wet- en regelgeving voor Frans en/of Duits een aangepast programma worden toegekend;

- een leerling kan alleen in aanmerking komen voor een aangepast programma als in voldoende mate compenserende en dispenserende faciliteiten zijn verstrekt (zie o.a. de dyslexiepas);
- naast het bovengenoemde moet duidelijk zijn dat de leerling ondanks zijn beperking voldoende inzet heeft laten zien bij het betreffende vak;
- een aangepast programma zal een individueel programma zijn. In het leerstofaanbod moet een ernstig dyslectische leerling zo weinig mogelijk hinder ervaren van zijn/haar dyslexie;
- de beoordeling van een aangepast programma zal (voor een deel) gericht zijn op de inzet van de leerling en wordt uitgedrukt met: *goed, voldoende of onvoldoende*.

De dyslectische leerling met een aangepast programma wordt buiten de bevorderingsnormen geplaatst en als bijzonder geval in bespreking genomen;

- als een aangepast programma wordt toegekend kan dit vak in de bovenbouw niet meer gekozen worden. Het beperkt dus de keuzemogelijkheden voor de leerling;

8.2.2 Ontheffing

- er mag op grond van wet- en regelgeving een ontheffing voor Frans of Duits worden toegekend;
- indien een ontheffing voor Frans of Duits wordt toegekend kan dit vak in de bovenbouw niet meer gekozen worden. Het beperkt dus de keuzemogelijkheden voor de leerling;
- indien een ontheffing voor Frans of Duits wordt toegekend zal de leerling tijdens de lessen van het betreffende vak op school verplicht moeten werken aan andere vakken, bij voorkeur Nederlands, Engels of de andere moderne vreemde taal.

Alleen in de bovenbouw van het VWO geldt dat de leerling bij het verlenen van een ontheffing voor Frans of Duits een vervangend vak moet kiezen.

8.2.3 Procedure aanvraag aangepast programma of vrijstelling

- voor het aanvragen van een aangepast programma of vrijstelling voor Frans of Duits dienen ouders/verzorgers een schriftelijk verzoek in te dienen bij de teamleider of conrector.
- de teamleider of conrector stuurt het verzoek door naar de mentor, de docent Frans/Duits, de dyslexiecoördinator (en ondersteuners) met het verzoek om een advies uit te brengen. Op grond hiervan wordt besloten de aanvraag wel dan niet te honoreren;
- de afspraken over de inhoud voor een aangepast programma worden uitgewerkt door de docent Frans/Duits in overleg met de dyslexiecoördinator. De dyslexiecoördinator maakt van deze afspraken een notitie in SOM;

-in geval van een ontheffing/vrijstelling worden de afspraken over het vervangend programma gemaakt door de teamleider in overleg met de mentor/ dyslexiecoördinator en indien nodig de decaan. Deze afspraken worden opgenomen in SOM.

- ouders/verzorgers en leerling worden door de teamleider schriftelijk op de hoogte gesteld van het besluit de aanvraag wel of niet te honoreren en er wordt informatie verschaft over de inhoud van een aangepast programma of vervangend vak of programma in geval van een ontheffing;

9. Hulpmiddelen bij toetsen en aanschaf digitale schoolboeken.

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke hulpmiddelen tijdens toetsen mogelijk ingezet kunnen worden en hoe de aanschaf van digitale schoolboeken verloopt.

9.1. Hulpmiddelen bij toetsen

Ouders/verzorgers van dyslectische leerlingen die te kampen hebben met ernstige lees- en schrijfproblemen kunnen bij de teamleider een verzoek indienen om gebruik te maken van digitale hulpmiddelen bij toetsen (proefwerken, schoolexamens en centraal eindexamens). Deze wint hierover advies in bij de dyslexiecoördinator en neemt hierover een besluit.

Omgekeerd kan ook de school een ernstig dyslectische leerling het advies geven bij toetsen gebruik te maken van een laptop met of zonder voorleesfunctie.

Verwezen wordt ook naar **bijlages 4A, B en C** voor het gebruik van laptops bij toetsen in onderbouw en bovenbouw.

9.1.1 Laptop als schrijfgerei

(Dyslectische) leerlingen met ernstige spelling- en/of handschriftproblemen kunnen de laptop bij toetsen als schrijfmiddel gebruiken.

In de **onderbouw** gelden de volgende regels:

De uitleen van de laptop vindt plaats op vertoon van de schoolpas in de mediatheek.

De docent geeft de leerling een USB-stick aan het begin van de toets.

Aan het eind van de toets slaat de leerling het gemaakt werk op de stick op en overhandigt deze aan de docent.

Na afloop wordt de laptop weer naar de mediatheek teruggebracht.

9.1.2 Laptop met voorleesprogramma

De school stelt een laptop met Sprint-Plus beschikbaar. Dit programma ondersteunt de leerling bij het lezen en schrijven en kan in principe voor alle vakken ingezet worden. Tijdens de toets heeft de leerling echter geen toegang tot het internet en kan een digitaal woordenboek ook niet geraadpleegd worden. In overleg met de docent kan bepaald worden voor welke toetsen het hulpmiddel wordt ingezet.

Indien noodzakelijk geeft de medewerker ICT, vóór gebruik een korte instructie hoe het programma werkt. De uitleen van de laptop vindt plaats op vertoon van de schoolpas in de mediatheek.

In de **onderbouw** gelden de volgende afspraken:

De uitleen van de laptop en de USB-stick met het programma Sprint-Plus vindt plaats in de mediatheek op vertoon van de schoolpas.

De docent levert de toetsopdrachten aan op USB-stick aan het begin van de toets. De leerling leest het bestand in Sprint-Plus in en maakt vervolgens de toets.

Hierbij heeft de leerling twee mogelijkheden:

1. hij/zij gebruikt alleen het voorleesprogramma en werkt de opdrachten op papier uit;
2. hij/zij gebruikt het voorleesprogramma en de laptop als schrijfgerei.

In het tweede geval wordt aan het eind van de toets de uitwerking op de USB-stick opgeslagen. De stick wordt afgegeven aan de docent.

De laptop en de USB-stick met Sprint-Plus worden direct teruggebracht naar de mediatheek.

In de **bovenbouw** wordt met een uitgebreider protocol gewerkt. Dit heeft te maken met het feit dat de vakdocent niet zelf de toets afneemt. Hier worden de toetsen namelijk in toetsweken ingepland. Het protocol met richtlijnen en afspraken is te vinden in **bijlage 4B en C**.

9.2 Thuis gebruik.

9.2.1 Sprint-Plus

Leerlingen die baat hebben bij voorleessoftware kunnen van school een USB-stick met het programma Sprint-Plus in bruikleen krijgen tegen een kleine borg. In **bijlage 5** is een gebruikerscontract te vinden.

9.2.2 Aanschaf digitale schoolboeken

Ter ondersteuning van het lezen en schrijven kunnen dyslectische leerlingen in overleg met de docenten tijdens de lessen en thuis gebruik maken van zeer uiteenlopende hulpmiddelen. Dit kan een computer met een voorleesprogramma zijn (Kurzweil 3000 of Sprint-Plus) of een daisy-speler waarop de boeken worden voorgelezen door echte stemmen.

Ook voor leerlingen die werken met LEX op hun smartphone of tablet kunnen gesproken (DAISY) schoolboeken worden besteld.

De dyslexiecoach doet dit bij Dedicon Educatief.

De aanschaf van digitale boeken bij de Stichting verloopt als volgt:

- de ouder/verzorger verstrekt een lijst met van de gewenste boeken de ISBN-nummers aan de dyslexiecoach;
- aan de hand van deze lijst kan de dyslexiecoach voor een of meer vakken de boeken digitaal bij Stichting Dedicon bestellen. Voor elk geleverd boek wordt door de Stichting € 4,50 in rekening gebracht; deze kosten komen voor rekening van school;
- de dyslexiecoach meldt de ouder(s)/verzorger(s) als de boeken geleverd zijn.

10. Overige hulpmiddelen

10.1 Er bestaan ontzettend veel hulpmiddelen en websites voor mensen met een leesbeperking. Een kleine selectie is gemaakt, die door de dyslexiecoördinator en –coach aan leerlingen en ouders wordt uitgereikt tijdens een gesprek. Zie hiervoor **bijlage 8**. Zie voor een uitgebreide lijst van hulpmiddelen en aanvullende websites **bijlage 9**.

10.2 - Overig

Op het Leeuwarder Lyceum maken veel leerlingen gebruik van een iPad. Deze heeft standaard een **voorleesfunctie**, die als volgt kan worden geactiveerd:

- ga naar instellingen > algemeen > toegankelijkheid;
- klik op de optie "spreek selectie uit";
- zet de schakelaar 'spreek selectie uit' aan;
- pas indien gewenst de stem en spreesnelheid aan;
- selecteer een stuk tekst. Vervolgens verschijnt automatisch de optie 'spreek uit';

LEX

Met LEX kunnen dyslectische leerlingen gesproken (DAISY) schoolboeken beluisteren met hun smartphone of tablet. Deze boeken kunnen worden besteld bij Dedicon Educatief door school (zie hfdst.9.2). Aan de app zelf zijn geen kosten verbonden, aan het bestellen van de boeken wel.

Appwriter. Met deze (niet gratis) app kunnen de leerlingen:

- een stuk tekst typen. Vervolgens kan de app de tekst voorlezen;
- een foto maken van een stuk tekst, de tekst wordt door de app omgezet naar een tekst op de iPad die voorgelezen kan worden;
- uit digitale boeken stukken tekst kopiëren en vervolgens plakken in de app. Ook dit kan voorgelezen worden;

De Appwriter kan gebruikt worden in het Nederlands, Engels, Duits en Frans.

Dragon Dictation is een (niet gratis) app die de mogelijkheid biedt om spraak om te zetten in tekst. Leerlingen dicteren een stuk tekst en de app maakt hier een digitale tekst van.

Bijlage 1

Voorkant dyslexiepas :

Leeuwarder Lyceum	
DYSLEXIEPAS	
Naam:	
Klas:	Leerlingnr:
Verstrekt op:	
Mogelijke faciliteiten:	
○ Extra tijd bij toetsen/examens ○ Mondeling toetsen bij de vakken (in overleg) ○ Milde beoordeling spellingfouten ○ Extra hulpmiddelen, zoals: -laptop -gebruik spellingscorrector -digitale boeken (Dedicon) -gebruik tekst-spraaksoftware ○	
Handtekening dyslexiecoach:	

Achterkant dyslexiepas :

COMPENSERENDE / DISPENSERENDE MAATREGELEN EN AFSPRAKEN:

Voor alle vakken geldt:

- **Schriftelijke toetsen (ook kleine so's) in lettertype Arial, grootte 12;**
- Extra tijd bij schriftelijk werk: bij so's, toetsen en schooexamens 15%. Op het CSE is de verlenging standaard een half uur.
- Dictaten, indien nodig/gewenst, controleren.
- Spelfouten niet (of bij de talen minder zwaar) meetellen.
- Eventueel mondeling overhoren, in overleg.
- Eventueel gebruik van laptop, bijv. in combinatie met Kurzweil 3000 of Sprint-Plus, spraaksoftware zoals Daisy, of gebruik van een reading pen.

Andere vormen van hulp kunnen zijn:

- Werken met markeerstiften. Leerlingen mogen deze gebruiken bij het maken van toetsen.
- Niet hardop laten voorlezen tijdens de les;
- Het inkorten van een toets. Vooraf geeft de docent dan aan welke opgaven de leerling (wel) maakt.
- De leerling kan, indien gewenst, de toets op zijn laptop maken en opsturen naar de docent;
- Het splitsen van een toets, bijv. woordjesoverhoringen in kleinere porties.
- Gebruik van "spiekbrieftjes" bij grammatica- en spellingstoetsen, of stappenplan, of schema's.

In overleg met de eindexamensecretaris kan het gebruik van een laptop met eventueel auditieve ondersteuning bij het CSE worden toegestaan.

Bijlage 2 : Wettelijke regeling met betrekking tot Eindexamens

Artikel 55. Eindexamenbesluit vwo-havo(-mavo-vbo)

Afwijking wijze van examineren

1. De directeur kan toestaan dat een gehandicapte kandidaat het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van die kandidaat. In dat geval bepaalt de directeur de wijze waarop het examen zal worden afgelegd, met dien verstande dat aan de overige bepalingen in dit besluit wordt voldaan. Hij doet hiervan zo spoedig mogelijk mededeling aan de inspectie.

2. Tenzij sprake is van een objectief waarneembare lichamelijke handicap, geldt ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde aangepaste wijze van examineren dat:

- a. er een deskundigenverklaring is die door een ter zake deskundige psycholoog of orthopedagoog is opgesteld,
- b. de aanpassing voor zover betrekking hebbend op het centraal examen in ieder geval kan bestaan uit een verlenging van de duur van de desbetreffende toets van het centraal examen met ten hoogste 30 minuten, en
- c. een andere aanpassing slechts kan worden toegestaan voor zover daartoe in de onder a genoemde deskundigenverklaring ten aanzien van betrokkene een voorstel wordt gedaan dan wel indien de aanpassing aantoonbaar aansluit bij de begeleidingsadviezen, vermeld in die deskundigenverklaring.

3. Het bevoegd gezag kan in verband met onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal afwijken van de voorschriften gegeven bij of krachtens dit besluit, ten aanzien van een kandidaat die met inbegrip van het schooljaar waarin hij eindexamen aflegt, ten hoogste zes jaren onderwijs in Nederland heeft gevolgd en voor wie het Nederlands niet de moedertaal is. De in de eerste volzin bedoelde afwijking kan betrekking hebben op:

- a. het vak Nederlandse taal en literatuur;
- b. het vak Nederlandse taal;
- c. enig ander vak waarbij het gebruik van de Nederlandse taal van overwegende betekenis is.

4. De in het derde lid bedoelde afwijking bestaat voor zover betrekking hebbend op het centraal examen slechts uit een verlenging van de duur van de desbetreffende toets van het centraal examen met ten hoogste 30 minuten en het verlenen van toestemming tot het gebruik van een verklarend woordenboek der Nederlandse taal.

5. Van elke afwijking op grond van het derde lid wordt mededeling gedaan aan de inspectie.

Bijlage 3: Wettelijke bepalingen en voorschriften aangepaste programma's / ontheffing moderne vreemde talen (Frans/Duits)
(zie voor informatie ook: www.steunpuntdyslexie.nl en/of www.masterplandyslexie.nl)

a. HAVO en VWO in de eerste drie leerjaren (inrichtingsbesluit WVO, artikel 21)

"In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor moderne vreemde talen. De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling."

b. Bovenbouw HAVO (inrichtingsbesluit WVO, artikel 26 e)

"Per 1 augustus 2007 is een tweede moderne vreemde taal in de bovenbouw van het HAVO in drie van de vier profielen niet verplicht. HAVO-leerlingen kunnen de tweede moderne vreemde taal vermijden door een ander profiel te kiezen dan cultuur en maatschappij".

c. Bovenbouw vwo (inrichtingsbesluit WVO, artikel 26 e)

"Leerlingen in de bovenbouw van het VWO moeten naast Engels een tweede moderne vreemde taal volgen. Leerlingen kunnen hiervan ontheffing krijgen als zij

- een stoornis hebben die specifiek betrekking heeft op taal of een zintuiglijke stoornis hebben die effect heeft op taal;
- en/of een andere moedertaal hebben dan Nederlands of Fries;
- en/of onderwijs volgen in het profiel natuur en techniek of natuur en gezondheid, en het onderwijs in de taal naar verwachting een succesvolle afronding van de opleiding verhindert.

Het is de verantwoordelijkheid van de school dit per geval te bekijken. Hiervoor is geen toestemming vooraf van de inspectie nodig. De leerling moet in plaats van de taal een vervangend vak kiezen met een normatieve studielast van tenminste 440 uren. De keuze is afhankelijk van het aanbod van de school"

Bijlage 4A: Stappenplan laptopgebruik bij toetsen buiten de toetsweek.

Voor de leerling:

Stap 1: ga voorafgaand aan de toets naar de mediatheek en leen een laptop + USB-stick. Deze uitleen wordt op naam geregistreerd (en alleen op vertoon van schoolpas);

Stap 2: zoek in het lokaal een plaats op bij een stopcontact. 't Liefst op enige afstand van de overige leerlingen om geluidsoverlast te voorkomen;

Stap 3: vermeld in de kop van het werk: naam, vak, toetsdatum en tijdstip van afname;

Stap 4: sla het werk tussentijds regelmatig op om te voorkomen dat bij technische storingen het werk volledig verloren gaat;

Stap 5: als je klaar bent met de toets dan wordt het werk opgeslagen op de USB-stick. Let op: de bestandsnaam is je naam en het vak, bijvoorbeeld: MartindeBoerEngels.doc.;

Stap 6: sla het werk ook op het bureaublad van de laptop op;

Stap 7: lever de stick in bij de surveillant;

Stap 8: breng na afloop van de toets de laptop direct terug naar de mediatheek.

Bijlage 4B: Stappenplan bij laptopgebruik bij toetsen tijdens de toetsweek

Stap 1: Op het toetsomslagblad staat de naam van de leerling vermeld die gebruik maakt van een laptop tijdens toetsen; deze leerling maakt de toetsen in het dyslectenlokaal, al of niet met gebruikmaking van extra tijd;

Stap 2: in het dyslectenlokaal wordt uitsluitend gewerkt op laptops die eigendom zijn van school, deze hebben geen internettoegang;

Stap 3: voor toetsen gemaakt op de laptop geldt:

- in de kop van het werk wordt vermeld: naam, vak, toetsdatum en tijdstip van afname;
- de bestandsnaam bevat naam van de leerling en het vak, bijvoorbeeld MartindeBoerEngelsdoc.;
- het werk moet tussentijds regelmatig worden opgeslagen op USB-stick en op het bureaublad van de laptop;
- na afloop van de toets wordt deze opgeslagen op een USB-stick ingeleverd bij de surveillant;

Stap 4: na afloop van de toets wordt de laptop afgesloten en ingeleverd bij de surveillant.

Bijlage 4C: Stappenplan bij laptopgebruik met Sprint-Plus bij toetsen tijdens de toetsweek

Stap 1: Op het toetsomslagblad staat de naam van de leerling vermeld die gebruik maakt van een laptop tijdens toetsen; deze leerling maakt de toetsen in het dyslectenlokaal, al of niet met gebruikmaking van extra tijd;

Stap 2: in het dyslectenlokaal wordt uitsluitend gewerkt op laptops die eigendom zijn van school, deze hebben geen internettoegang;

Stap 3: indien de leerling gebruik maakt van Sprint-Plus, is er voor deze leerling een USB-stick beschikbaar met daarop de software. De leerling maakt gebruik van eigen koptelefoon / oortjes;

Stap 4: de vakdocent heeft de toets op USB-stick digitaal aangeleverd, zodat de leerling deze kan inlezen in Sprint-Plus;

Stap 5:

A) Als Sprint-Plus alleen voor lezen gebruikt, dan wordt na afloop van de toets de USB-stick van de vakdocent en de uitwerking op papier bij de surveillant ingeleverd;

B) Als de uitwerking op de laptop wordt gemaakt, dan geldt:

- in de kop van het werk wordt vermeld: naam, vak, toetsdatum en tijdstip van afname;

- de bestandsnaam bevat naam van de leerling en het vak, bijvoorbeeld MartindeBoerEngelsdoc.;

- het werk moet tussentijds regelmatig worden opgeslagen op USB-stick en op het bureaublad van de laptop;

- na afloop van de toets wordt de USB-stick van de vakdocent met daarop de gemaakte toets ingeleverd bij de surveillant;

Stap 6: na afloop van de toets wordt de laptop afgesloten en ingeleverd bij de surveillant, ook de USB-stick met Sprint-Plus moet worden ingeleverd.

Gebruikerscontract Sprint-Plus

Het programma Sprint-Plus is compenserende software voor leerlingen met lees- en schrijfproblemen zoals dyslexie. Het programma staat op een USB-stick en kan op elke computer of laptop gebruikt worden. Dit programma mag alleen worden gebruikt voor onderwijsdoeleinden.

De school is eigenaar van het programma Sprint-Plus en stelt dit ter beschikking aan de leerling. Voor het gebruik van Sprint-Plus wordt een borg betaald van € 50,-. Deze borg wordt teruggegeven, zodra de USB-stick met het programma weer in bezit van de school is.

De school zorgt er voor dat werk- en leerboeken op de laptop/notebook komen te staan. Hier zijn geen kosten aan verbonden. De leerling wordt door de school geholpen bij het gebruik van de USB-stick met Sprint-Plus.

De leerling mag, zolang hij/zij is ingeschreven op het Leeuwarder Lyceum, gebruik maken van dit programma. Zodra de leerling het Leeuwarder Lyceum gaat verlaten, dient hij/zij de USB-stick met het computerprogramma weer in te leveren.

De mogelijkheid bestaat voor de ouders/verzorgers om de USB-stick met Sprint-Plus over te nemen, zodra de leerling het Leeuwarder Lyceum verlaat. De kosten hiervoor bedragen € 239,00 of zoveel als school heeft betaald voor dit programma.

Ouders/verzorgers en leerling zijn verantwoordelijk voor een normaal gebruik van de USB-stick met Sprint-Plus. Wanneer de USB-stick verloren of beschadigd raakt, worden de kosten hiervan in rekening gebracht. Deze bedragen € 239,00 of zoveel als school heeft betaald voor dit programma.

Mocht er een technische storing in het Sprint-Plus programma zijn, dan dient de ouder zelf contact op te nemen met de helpdesk van Lexima.

In geval van een verschil van mening inzake de punten van het contract, beslist de schoolleiding van het Leeuwarder Lyceum, na de betrokkenen te hebben gehoord.

Plaats:

Datum:

Ouder/verzorger:

Dyslexiecoördinator:

Handtekening ouder/verzorger:

Handtekening

VRAGENLIJST OUDERS/VERZORGERS DYSLEXIEONDERZOEK

De gegevens zullen vertrouwelijk worden behandeld

Gegevens van uw zoon/dochter :

Voorna(a)m(en) .....

Achternaam .....

Geboortedatum .....

Adres .....

Postcode/woonplaats .....

Telefoon .....

-
1. Uw zoon/dochter is aangemeld voor een dyslexieonderzoek. Had u dit verwacht ?
0 ja, omdat .....
  - 0 nee, omdat .....

  2. Zijn er familie- of gezinsleden die veel moeite hebben met lezen en/of spelling ?
0 ja, namelijk .....
  - (graag relatie tot uw zoon/dochter aangeven)
  - 0 nee

  3. Zijn er familie- of gezinsleden die dyslectisch zijn ?
0 ja, namelijk .....
  - (graag relatie tot uw zoon/dochter aangeven)
  - 0 nee

  4. Op welke basisschool heeft uw zoon/dochter gezeten ?
Naam basisschool .....
  - Contactpersoon .....
  - Telefoonnummer .....

5. Vindt u het goed dat we met die school contact opnemen ?

ja

nee

6. Aan het begin van groep 3 van de basisschool wordt begonnen met lezen en spelling. Waren er bij uw kind in de loop van groep 3 en 4 zaken die opvallend waren met lezen en spelling ?

ja, namelijk .....

nee

7. Zijn er bijzonderheden te melden ten aanzien van lezen en spelling in de groepen 5 t/m 8 ?

ja, namelijk .....

nee

8. Zijn er bijzonderheden te melden ten aanzien van het leren van losse feiten, zoals de tafels van vermenigvuldiging, het leren van namen en plaatsen voor topografie, namenreeksen als de dagen van de week of de maanden van het jaar, of het leren van woordjes voor de vreemde talen ? Het gaat dan met name om het automatiseren.

ja, namelijk .....

nee

9. Is er voor uw kind ooit op of buiten de school speciale aandacht/hulp geweest op het gebied van taal, lezen of spreken ?

ja, namelijk

op school, voor .....van ..... tot .....

logopedie, voor .....van ..... tot .....

fysiotherapie, voor .....van ..... tot .....

anders : .....van ..... tot .....

Indien Ja, graag een kopie van het verslag van de begeleiding meesturen.

nee

10. Vindt u dat uw zoon/dochter zich goed kan concentreren ?

0 ja

0 nee, namelijk : (aangeven in welke situatie uw zoon/dochter gemakkelijk afgeleid is) :

11. Vindt u dat uw kind last van spanning heeft ?

0 ja, namelijk : (aangeven in welke situatie uw zoon/dochter gespannen is) :

0 nee

12. Is er eerder een (psychologisch) onderzoek bij uw zoon/dochter afgenomen ?

0 ja, datum :

Reden :

Graag kopie van het verslag meesturen.

0 nee

Toelichting / aanvullende opmerkingen :

Datum : .....

Datum : .....

.....

.....

handtekening leerling

handtekening ouders/verzorgers

Bijlage 7 – Vragenlijst aan mentor/vakdocenten

DYSLEXIEONDERZOEK – GEGEVENS VAN MENTOR / DOCENT

Datum: .....

Naam leerling : ..... Klas : ..... Mentor : .....

Bovengenoemde leerling komt (mogelijk) in aanmerking voor een dyslexieonderzoek. De hieronder gevraagde gegevens zijn daarvoor van belang. Waar mogelijk graag de antwoorden aanvullen met opmerkingen uit eigen observatie en/of voorbeelden in bijlage toevoegen.

Woordenschat (begrip / gebruik) : voldoende / onvoldoende

Woordkennis (specifiek voor MVT) : voldoende / onvoldoende

Leessnelheid : voldoende / nooit klaar / wisselend

Leesbegrip: voldoende / onvoldoende

Voorlezen / hardop lezen: voldoende / traag / haperend / veel fouten / leest niet voor

Observaties met betrekking tot lezen: (aanvinken en eventueel toelichten)

Wijst zichzelf bij (bijv. met vinger)

Beweegt met lippen bij stillezen en/of leest hoorbaar

.....

Schrijven:

Handschrift is netjes / slordig / onleesbaar

Neemt informatie wel / niet correct over (bijv. van bord)

Werkt overzichtelijk / chaotisch

Spelling: weinig fouten / opmerkelijke fouten* / veel fouten

*Voorbeelden, evt. in bijlage: .....

Observaties met betrekking tot schriftelijke verwerking: (aanvinken en evt. toelichten)

Maakt fouten vanwege niet accuraat lezen

Beantwoordt in onvolledige zinnen

Onverzorgde lay-out

.....

Observaties met betrekking tot concentratie: goed / wisselend / zwak

Observaties met betrekking tot motivatie: goed / wisselend / zwak

Ingevuld door : ..... Vak : ..... Datum retour: .....

DYSLEXIE - Tips voor thuis

Hieronder tips voor (ouders van) dyslectische leerlingen voor:

- alle vakken
- talen algemeen
- Nederlands
- Engels
- rekenen/wiskunde
- tips van ouders

Alle vakken

Huiswerk.tv: website met filmpjes over uitleg van allerlei onderwerpen in alle vakken

Cito geeft oefenmateriaal en materiaal voor examenvorbereiding uit om leerlingen en docenten op de centrale examens en schooexamens voor te bereiden.

Met **Robotekst** is het mogelijk om een pdf-bestand in vier stappen om te zetten in een leesbaar document. U ontvangt via e-mail het keurig opgemaakte bestand. Robotekst is gratis te gebruiken en ontwikkeld door Bartiméus en Dedicon Educatief.

In sommige versies van Word kan geschreven tekst omgezet worden in gesproken tekst. Lees meer op de website van **Dedicon**.

Neurocampus: Braintraining via internet over taal, rekenen, inzicht, geheugen, logica en thema's.

Fences is een gratis (Engelstalig) programma dat het bureaublad op de computer in vakjes indeelt, waarbinnen je de iconen kunt ordenen. De vakjes kunnen een naam krijgen. Hierdoor kan de leerling snel documenten of programma's vinden.

Talen algemeen

Luisterbieb: een gratis app waarmee Nederlands- en Engelstalige boeken kunnen worden beluisterd. Het is mogelijk om de app te koppelen aan het lidmaatschap van de Bibliotheek, waarmee het aantal titels nog groter is.

LibriVox: een gratis website en app voor ruim 20.000 Engelstalige audioboeken. Ook boeken in andere talen.

Lezen voor de lijst: Gratis website biedt hulp bij de advisering, keuze en verwerking van de boeken die leerlingen voor hun leeslijst moeten lezen. Een bijzonder kenmerk van de site is dat er zes leesniveaus worden onderscheiden.

Een dvd van een (teken)film bekijken die je al goed kent, gesproken in de gewenste vreemde taal. Ook handig: kinderprogramma's kijken op anderstalige zenders.

Voor leerlingen met dyslexie is het leren van rijtjes en woordjes erg moeilijk. Het leren gaat makkelijker door bijvoorbeeld ergens een liedje van te maken of oefenstof in beelden of schema's vast te leggen.

Woordenschat, grammatica en uitspraak oefenen op je eigen niveau op oefenwebsites, bijvoorbeeld [digischool](#) en [interactica](#) (niet gratis).

[www.wrts.nl](#): gratis online overhoorprogramma. Ook kan [wrts via iPhone of iPod](#) gebruikt worden.

Op de website Dyslexie en vreemde talen, (<http://dyslexie-en-vt.org/>) informatie over dyslexie en MVT, met name Engels.

Nederlands

[Abc van de Nederlandse taal](#) is een website met de regels over spelling en grammatica van de Nederlands taal.

[beterspellen.nl](#): een dagelijkse test van 4 vragen om te oefenen met spellen. Op de site is ook uitleg te vinden over de spelling van (werk-)woorden.

[Spellingjuf](#): Goed in vorm met werkwoorden, met filmpjes waarin de regels worden uitgelegd

Juf Melis is docente Nederlands op een school voor voortgezet onderwijs. Haar website [www.jufmelis.nl](#) is een leuke site om te oefenen met de Nederlandse taal.

[CambiumNed](#) is een website voor het vak Nederlands, voornamelijk voor leerlingen in het voortgezet onderwijs. Oorspronkelijk is deze site gemaakt voor scholengroep Cambium te Zaltbommel. Veelzijdige website met taaloefeningen, taalspelletjes maar ook hoe brieven geschreven moeten worden en informatie over poëzie.

Engels

[Quizlet](#): Engelse website waar uw kind zijn eigen studieset met woorden of lijsten kan aanmaken.

Engelse woordjes overhoren met [Teach2000](#).

[Nu beter Engels](#): om te oefenen met de Engelse taal. Een dagelijkse test van vier vragen, met uitleg.

[Bijles Engels](#): website met uitleg van Engelse grammatica

[Top 60 grammaticafouten](#) (Engels): uitleg over de meest gemaakte fouten in Engelse grammatica.

Rekenen en wiskunde

Voor alle leerlingen in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs is door Malmberg een app ontwikkeld die voorbereidt op de nieuwe rekentoets. Hiermee kunnen leerlingen thuis oefenen én een echte cito-rekentoets maken. Alleen beschikbaar voor iPad (€1,79).

(<http://www.malmberg.nl/MBO/Home/MBO-Nieuws/Nieuw-Rekentoetstrainer-app-1.htm>)

Overig

Handige sites:

- www.dyslexie.startpagina.nl (als je iets meer wilt weten over dyslexie)
- www.steunpuntdyslexie.nl (veel informatie over dyslexie in voortgezet onderwijs)
- www.lexima.nl (producent van software en andere hulpmiddelen, veel info)
- www.dyslexie-vraagbaak.nl (onderdeel van Lexima)
- www.balansdigitaal.nl (landelijke vereniging voor ouders van kinderen met een leer- en/of gedragsstoornis)

Bijlage 9: lijst van overige hulpmiddelen / aanvullende websites

Er zijn diverse producten op de markt te verkrijgen die als hulpmiddel bij dyslexie kunnen worden ingezet.

Voorleesprogramma's

De meest bekende programma's zijn **Kurzweil 3000** (zeer uitgebreid), **Sprint-Plus** en **Clareo** (eenvoudiger). Ze verschillen in uitgebreidheid, kwaliteit en prijs.

Kurzweil en Sprint-Plus zijn computerprogramma's om te ondersteunen bij het lezen, schrijven en studeren en hebben beide veel mogelijkheden, zoals het voorlezen van digitale en gescande documenten, schoolboeken, kranten, tijdschriften, etc. in meerdere talen. Ook bevatten ze elektronische woordenboeken en spellingshulp (zoals meespreken tijdens het typen).

De **DAISY-spelers** zijn er in verschillende uitvoeringen. DAISY-spelers zijn veelgebruikte voorleesapparaten voor langere teksten. De teksten zijn ingesproken door echte mensen. Je kunt meelesen, vooruit en achteruit zoeken, pagina's en hoofdstukken en alinea's zoeken en die langzamer of sneller laten lezen. Daarom worden deze spelers vaak gebruikt voor examens en (Cito)toetsen. Examens, toetsen en schoolboeken (maar ook tijdschriften en kranten bijv.) worden op verzoek aangeleverd op zgn. DAISY-roms. DAISY-schijfjes van studieboeken worden geleverd door Dedicon (dyslexieverklaring nodig). DAISY-schijfjes van andere boeken kunnen worden geleend bij het loket aangepast lezen.

Info en bestellen: Dedicon, Loket aangepast lezen, Opdidakt Supplies, Optelec & Lexima

Readingpen

De ReadingPen is een leespen die zonder computer werkt. Hij is bedoeld om te gebruiken bij het lezen van Nederlands en Engels. Niet geschikt om stukken tekst te lezen, wel voor losse woorden of enkele woorden. Het woord verschijnt in een venstertje, kan worden voorgelezen, verklaard en vertaald. Te gebruiken vanaf groep 4 tot en met het voortgezet onderwijs. Info en bestellen: Kanteff Speech Processing of Lexima.

Nuttige websites

Productinfo

www.lexima.nl : Informatie over programma's als Kurzweil 3000, Klankie, readingpen, Sprint-Plus, Apha Smart, daisyspelers, spraakprogramma Dragon, Woordenhaai etc.

www.letop.be : Informatie over hulpmiddelen (incl. gratis programma's)

www.kanteffspeech.nl : Informatie over spraakherkenningprogramma's en vele scan/convertierprogramma's (naar word), dicteerhulpen etc.

Ondersteuning

www.dedicon.nl : Informatie voor mensen met een leeshandicap, o.a. aanvragen van daisy cd's
www.steunpuntdyslexie.nl : Algemene informatiepagina over dyslexie met overzicht van alle bekende links
www.oppu.nl : Website van de Orthopedagogen Psychologen Praktijk Utrecht met veel nuttige informatie en links
www.programmamatrix.nl : Overzicht van educatieve software
www.kennisnet.nl : Internetorganisatie over onderwijs voor alle nieuwe ontwikkelingen
www.makkelijklezen.nl : Veel informatie over boeken voor kinderen
www.balansdigitaal.nl : De site van de oudervereniging Balans met veel nuttige informatie
www.woortblind.nl : De site voor ouders en volwassenen die met dyslexie hebben te maken
www.minocw.nl : De site van het ministerie van onderwijs met veel informatie over dyslexie en v.o.

Software

www.digischool.nl : Gratis download overhoorprogramma's voor primair en voortgezet onderwijs
www.cambiumned.nl : Site voor leerlingen v.o. vol met grammatica, uitleg, taalspelletjes enz.
www.teach2000.nl en
www.wrts.nl : Gratis download overhoorprogramma's voortgezet onderwijs (eigen invoer woorden)

Spreekbeurten / werkstukken

www.spreekbeurt.pagina.nl
www.dwk.nl

Daisyspeler

www.anderslezen.nl : Gratis download softwareprogramma om daisy-cd's in te lezen via de computer (www.daisy.org/tpbreader)
www.daisy.org : Veel informatie over de daisyspeler

Overige

www.ezelsbrug.nl : Veel handige ezelsbruggetjes voor school
www.clevy.nl : Overzichtelijk toetsenbord voor kinderen, met usb-aansluiting
www.davindi.nl : Zoekmachine voor het onderwijs
www.brainstudio.nl : Informatie over mindmappen en anders studeren

Ezelsbruggetjes

www.ezelsbruggetje.nl
www.lereniseenmakkie.nl

Online woordenboeken

www.prisma.nl www.vandale.nl (voor Nederlands)
www.woordenlijst.org (Woordenlijst Nederlandse taal)
<http://woordenboek.startpagina.nl>
www.mijnwoordenboek.nl

Overhoorprogramma's

www.efkasoft.com
www.wrts.nl
www.woordjesleren.nl
<http://nl.voctrain.com> www.teach2000.nl
www.overhoortalen.tk

Voor het programma *Overhoor* zijn verschillende werkbladen te vinden via het project *Surfplank* (www.letop.be/projecten/surfplank, zie dan deel 3 *De computer, mijn coach bij het leren studeren*, hoofdstuk 11 *Wegwijzers Oefen in een tabel in Word en Oefen met Overhoor*).

Woordenschat ondersteuning

www.vaktaal.net
www.diataal.nl

Lezen stimuleren en boekkeuze

www.lezen.nl www.makkelijklezenplein.nl/jongeren
www.aangepastlezen.nl
www.lezenvoordelijst.nl
www.leesplein.nl
<http://wp.digischool.nl/nederlands/home/films-bij-boeken>
www.whyllovethisbook.nl
<http://literaturfest.nl>
<http://luisterboekrecensie.nl/>
www.slo.nl/primair/leergebieden/ned/taalsite/lexicon/00158
www.slo.nl/primair/leergebieden/ned/taalsite/lexicon/00043
www.vantricht.nl -> makkelijk lezen/Troef reeks

Spelling – Grammatica oefeningen

www.muiswerk.nl
<http://wp.digischool.nl/nederlands/oefenen/> (vaklokaal Nederlands van digischool)
www.jufmelis.nl/
www.cambiumned.nl/oefeningengrammatica.htm
www.taalkist.nl/leerlingen/
www.beterspellen.nl

Diverse oefeningen

www.taaluitleg.nl
www.leermiddelenplein.nl

Informatiebronnen/links

www.dedicon.nl (digitale schoolboeken)

www.kwaliteitsinstituutdyslexie.nl (informatie over kwaliteitseisen m.b.t. diagnose en behandeling)

www.masterplandyslexie.nl (o.a. informatie over wettelijke regelingen en de ontwikkeling rond de vergoedingsregeling)

www.eindexamen.nl (recente informatie over vrijstellingen en toegestane hulpmiddelen)

www.steunpuntdyslexie.nl (informatie over regelingen, voorzieningen en aangepaste examens)

Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs, KPC Groep, 2013

(protocol is te downloaden via www.masterplandyslexie.nl)

Technische Maatjes bij dyslexie. Compenserende en dispenserende hulpmiddelen, KPC Groep 2008

Bijlage 10: checklist dossier Dyslexieonderzoek

Checklist dossier Dyslexie-onderzoek

naam leerling:

school:

klas:

		aanwezig?
	Aanmeldingsformulier Dyslexie-onderzoek	
	Gegevens van mentor/docent t.b.v. dyslexie-onderzoek (alle taalvakdocenten + minimaal 2 zaakvakken)	
	kopie aanmeldingsformulier Voortgezet Onderwijs of onderwijskundig rapport	
	kopie Eindtoets Basisonderwijs (Cito) of Drempeltoets	
	kopie uitdraai leerlingvolgsysteem basisschool en/of plaatsingswijzer	
	handelingsplannen of verslag geboden hulp basisschool en/of voortgezet onderwijs	
	Vragenlijst ouders/verzorgers dyslexie-onderzoek	
	origineel leerlingmateriaal van het zinnendictee ' Wonderlijke weer '	
	origineel leerlingmateriaal van het woorddictee van Spel-direct (auditief en visueel)	
	origineel leerlingmateriaal van de stilleestoets Tekenbeet incl. de schrijfoopdracht	
	cijfert ijt(en)	
	info schoolloopbaan	
Extra gegevens (voor leerlingen van klas 3 en hoger)		
	Lees- en/of spellingstoetsen die de achterstanden weergeven (zoals besproken met de gedragsdeskundige)	
	Door de leerling zelfgeschreven teksten (denk aan een spontaan geschreven verslag of een proefwerk geschiedenis etc.)	
	Duidelijke argumentatie waarom de leerling nu (pas) wordt aangemeld voor onderzoek	
Indien relevant (en met toestemming van ouders)		
	kopieën van verslagen van eerder (psychologisch) onderzoek	
	kopieën van verslagen logopedische begeleiding	
	kopieën van verslagen (huiswerk)begeleiding buiten school	
	Kopie van LWOO-verslag	
Overige gegevens		

Bijlage 11: Vrijstelling 2de moderne vreemde taal 2de fase VWO.

Voor vwo-leerlingen bij wie een tweede moderne vreemde taal (Frans of Duits) een barrière vormt voor het behalen van een diploma, is er een mogelijkheid om hiervoor vrijstelling aan te vragen.

Hiervoor moet een leerling aan een aantal criteria voldoen:

Vwo 4:

Een leerlingen kan vrijstelling vragen indien er gekozen wordt voor de natuurstroom (NGT). Hiervoor moet een leerling aan een van de volgende criteria voldoen:

- Een leerling heeft een dyslexieverklaring.
- Een leerling heeft een andere moedertaal dan Nederlands of Fries.

Vwo 5:

Voor leerlingen in vwo 5, waarbij een tweede moderne vreemde taal een barrière vormt voor het behalen van een diploma, is er een mogelijkheid om hiervoor vrijstelling aan te vragen.

Hiervoor moet een leerling aan een aantal criteria voldoen:

- Een leerling heeft een dyslexieverklaring.
- Een leerling heeft een andere moedertaal dan Nederlands of Fries.
- Een NGT-leerling heeft in vwo 4 vrijstelling gekregen.
- Een leerling is een zgn. eenzijdige bèta. Deze leerling heeft op basis van cijfers gehaald in klas 1/m 4 duidelijk veel moeite met talen, maar scoort ruim voldoende op de exacte vakken.

De schoolleiding kan in dergelijke gevallen aan een leerling die aan deze criteria voldoet vrijstelling geven.

Een leerling die vrijstelling heeft voor de tweede moderne vreemde taal, moet hiervoor in de plaats een ander vak volgen.

De vrijstelling kan door de ouders van een leerling worden aangevraagd bij de decaan. Die overlegt daarover met de schoolleiding, waarna een besluit wordt genomen. Dat besluit wordt met leerling en ouders gecommuniceerd. Daarnaast wordt er een aantekening gemaakt in het leerlingvolgsysteem (SOM).

Vrijstelling 2de MVT

2de fase VWO

Naam leerling :.....
Klas :.....
Decaan :.....

Reden vrijstelling:

- De leerling heeft een dyslexieverklaring
- De leerling heeft een andere moedertaal dan Nederlands of Fries
- Een leerling is een zgn. eenzijdige bèta. Deze leerling heeft op basis van cijfers gehaald in klas 1/m 4 duidelijk veel moeite met talen, maar scoort ruim voldoende op de exacte vakken
- Andere reden: .....

Datum: .....

Naam en
Handtekening ouder/verzorger

Naam en
Handtekening schoolleiding

.....
.....

.....
.....